

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2022/2023-32)

(18-24 MART) ULUSAL YAŞLILARA SAYGI HAFTASI (2023)

Yaşlanma kişilerin sahip olduğu bedensel ve ruhsal bazı yetileri zamanla azaltan olağan bir süreçtir. Değişikliklerin fiziksel özelliklerde değişimleri daha belirgin görülmekle birlikte ruhsal ve zihinsel değişiklikler de fiziksel değişimler kadar önemlidir. Yaşlanma süreci her toplumun özelliklerine göre farklı algılanabilir. Toplumların kültürel, ekonomik özelliklerini belirlemekte de önemli yer tutmaktadır. Ülkemizde 18-24 Mart tarihleri "Ulusal Yaşlılara Saygı Haftası" olarak kabul edilmiştir.¹ Bu hafta içinde kamu kurumlarının yanı sıra sivil toplum örgütleri de çalışmalar ve etkinlikler düzenlemektedirler.²

Türkiye İstatistik Kurumu'nun yayınladığı son verilerine göre 'yaşlı' kategorisinde yer alan 65 ve üzeri nüfus; 2022 yılında ülke nüfusunun %9,7'sini ve 2023 yılında %9,9'unu oluşturmuştur.³ Bu değişim ülkemizde kronik hastalıkları olan ve bakıma ihtiyaç duyan kişilerin artma eğiliminde olduğunu düşündürmektedir.

Ülkemizde ve dünyada yaşlı nüfusun giderek artması yaşlılara yönelik sürdürülebilir politikaların düzenlenmesini, sağlık ve sosyal güvenlik sistemlerinde demografik değişiklikleri öne çıkaran çalışmaların yapılmasını, eğitim ve istihdam politikalarının da değişime uyum sağlamasını gerekli kılmaktadır.⁴ Bakıma bağımlı ve sağlık hizmetlerine ulaşmakta güçlük çeken yaşlılar için oluşturulmuş politikalar geliştirilmelidir, nüfus artışı ile bu daha önemli bir konuma gelmiştir. T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın son yayınladığı verilere göre devlete ait huzurevlerinde 14 bin 535, özel huzurevlerinde 11 bin 467 olmak üzere toplam 26 bin 2 kişiye hizmet verilmektedir. 127 bin yaşlı, evde bakım yardımıyla desteklenmektedir.⁵

Sağlık ve barınma gereksinimleri gibi ihtiyaçların karşılanmasının yanında ülkemizde son yıllarda tüm nüfusu etkilediği gibi yaşlı nüfusu etkileyen göç ve deprem konularının da üstünde durulmalıdır. Türkiye İstatistik Kurumu en son göç verilerini 2019 da yayınlamış olup, bu rapora göre ülkemize 2019 yılında 27 binden fazla 65 yaş ve üzeri insan göç etmiştir. Göç, özellikle yaşlı ve bakıma ihtiyacı olan nüfusu daha kırılgan hale getirebilir.⁶ Göçmen yaşlı nüfusun psikolojisi de bu durumdan daha çok etkilenebilir. Son dönemde de ülkemizde yaşanan depremlerde bakıma bağımlı yaşlıların sayısı artmış olup yaşlı nüfusun göçmen ve depremedelerden oluşan kısmı istismar açısından daha büyük risk altındadır. Tüm yaşlı nüfus ile birlikte özellikle bu kırılgan grupların psikososyal ve fiziksel sağlık açısından daha yakın takip edilmesi, korunması gereklidir.

¹ [Internet] <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/kronikhastaliklar-haberler/18-24-mart-yasli-lara-saygi-haftasi.html>

Erişim:10.03.2023.

² [Internet] <https://www.kizilaybakim.com.tr/haberler-duyurular/18-24-mart-yasli-lara-saygi-etkinlikleri/> Erişim:10.03.2023.

³ [Internet] <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2022-49685> Erişim: 10.03.2023.

⁴ [Internet] https://e-kutuphane.teb.org.tr/pdf/tebakademi/geriatri_2009/5.pdf Erişim: 10.03.2023.

⁵ [Internet] <https://www.aile.gov.tr/haberler/huzurevleri-26-bin-cinarin-yuvasi-oldu/> Erişim: 10.03.2023.

⁶ [Internet] <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Göç-İstatistikleri-2019-33709> Erişim: 09.03.2023.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2022/2023-32)

Ülkemizde Şubat ayında yaşanan depremlerden sonra da Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından bu konuda çalışmalar yapılmıştır. Bakanlığa bağlı uzmanların desteği ile “psikososyal destek ekipleri” oluşturulduğu ifade edilmektedir. Psikososyal destek ekiplerinin yürüttüğü çalışmalar kapsamında bakıma muhtaç durumda olan, bakım sağlayan yakını hayatını kaybeden yaşlılar T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı kurumlara nakledilmiştir.⁷

Yaşanılan depremlerin de derinleştirdiği ya da yeni ortaya çıkardığı; yaşlı nüfusa bakım veren kişilerin depremde kaybı ile yaşlıların bakım ve barınma ihtiyaçlarının artması, çoğunun kronik hastalığa sahip olması sebebi ile düzenli kullandığı ilaçlarını temin etmelerinde yaşayabilecekleri zorluklar ve artan sağlık hizmeti ihtiyacı, oluşan yeti kayıpları sebebi ile yaşlıların istismara ve ayrımcılığa açık hale gelmesi gibi sorunlar 18-24 Mart haftasında öne çıkarılmalıdır.

Yaşlılık döneminde farkındalık kazanılması istenilen günler 18-24 Mart ile sınırlı değildir. Örneğin, her yıl 15 Haziran günü Dünya Yaşlı İstismarı Farkındalık Günü adı altında yaşlı nüfusun ihtiyaçları, hakları, ruh ve beden sağlığı ile ilgili yapılması gerekenler çeşitli etkinlikler ve duyurular ile yaşlı ihmal ve istismarına yönelik farkındalık oluşturulmaya çalışılır.⁸ Tüm dünyada oluşan demografik değişiklikler ile yaşlı nüfus artışı bu konuda farkındalık ve çalışmaların artmasını gerekli hale getirmiştir. Birleşmiş Milletler, 2021’de başlattıkları sağlıklı yaşlanma ve yaşlıların istismardan korunması ile ilgili çalışmalarına da devam etmektedir.⁷ 2023 yılındaki temaları ise “Yaşlılar bizim ilgimizi ve saygımızı hak etmektedir” şeklinde belirlenmiştir. Bu konuda bir başka özel gün de Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen 1 Ekim Uluslararası Yaşlılar Günüdür. Uluslararası düzeyde stratejiler oluşturulur ve bilgilendirmeler yapılır. 2022 yılında Birleşmiş Milletler’in Uluslararası Yaşlılar Günü için belirlediği tema “Değişen Dünyada Yaşlıların Dayanıklılığı”dır. Odaklandığı konular, yaşa ve cinsiyete göre ayrımcılık yapılmadan tüm yaşlıların toplumlarda önemli yer sahibi olduğu konusunda farkındalık yaratmak, özellikle yaşlı kadınların yaşadığı çevre, sosyal ortamları, ekonomik özellikleri konusundaki eşitsizliği ortadan kaldırmak olmuştur.⁹ Uluslararası Yaşlılar Günü için 2023 yılına ait tema henüz belirlenmemiştir.

Sonuç olarak, toplumlardaki yaşlı nüfusun artması ile ihtiyaçların da değiştiğinin bilinmesi, yaşlı bireylerin sağlıklarının korunması ve geliştirilmesi, saygı çerçevesinde ilişkilerin sürdürülmesi, gerekli sosyal destek mekanizmalarının kurulması ve güçlendirilmesi gerekmektedir. Ulusal ve uluslararası özel günler bu konuların gündeme taşınması için olanak olarak kabul edilmelidir. **18-24 Mart Ulusal Yaşlılara Saygı Haftası** da bu amaçla değerlendirilmesi gereken bir dönem olup benzer yaklaşımla sorun alanlarına ilişkin farkındalık yaratılmalı, uygulanabilir çözümler üretilmelidir.

⁷ [Internet] <https://www.aile.gov.tr/eyhgm/haberler/deprem-bolgesindeki-engelli-ve-yasli-lar-aile-calisma-ve-sosyal-hizmetler-bakanliginin-kurumlarina-yerlestirildi/> Erişim: 10.03.2023.

⁸ [Internet] <https://www.un.org/en/observances/elder-abuse-awareness-day> Erişim: 10.03.2023.

⁹[Internet] <https://www.un.org/en/observances/older-persons-day> Erişim:10.03.2023.